

**Utredning om förutsättningar
för inrättande av en enhetlig
yrkestitulatur i förskolan**

start.stockholm

**Utredning om förutsättningar för inrättande av en enhetlig yrkestitulatur
i förskolan**
Augusti 2025

Dnr: 2025/99

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget 2025 har förskolenämnden tilldelats i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utifrån framtagna definitioner utreda förutsättningarna för inrättande av en enhetlig yrkestitulatur i förskolan samt förbereda validerings- och kompetensutvecklingsmöjligheter för berörda medarbetare.

Utredningen syftar till att ta fram en definition på formell utbildningsnivå för att bli anställd med befattningen barnskötare i Stockholms stads kommunala förskolor. Syftet är vidare att utifrån den fastslagna definitionen förbereda för kompetenskartläggning och registrering av barnskötarens utbildningsbakgrund. Kartläggning görs i syfte att kunna anpassa kommande kompetensutvecklingsinsatser efter faktiska behov. Utredningens syfte är även att bidra till att uppvärdera barnskötaryrket genom att fastställa utbildningsnivå samt säkra kvaliteten i förskolan på lång sikt och därigenom bidra till en trygg och säker förskola för barnen.

Förslag på definition av formell utbildningsnivå för barnskötare som tagits fram i den här utredningen är framtidssyftande och utgör en kravprofil vid framtida rekryteringar av barnskötare. Den ettåriga utbildningen vid Midsommarkransens gymnasium som omfattat 1300 gymnasiepoäng i enlighet med Skolverkets nationella yrkespaket för arbete med barn inkluderas i definitionen¹. De som idag är anställda som barnskötare i stadens kommunala förskolor behåller sin nuvarande befattning. Förslag på definition enligt nedan:

- Gymnasial utbildning för arbete med barn, barn- och fritidsprogrammet eller motsvarande kurser inom kommunal vuxenutbildning med utfärdat examensbevis, eller sammanhållen yrkesutbildning till barnskötare.
- Övrig gymnasial utbildning med utfärdat examensbevis i kombination med sammanhållen yrkesutbildning till barnskötare.

Utredningen föreslår att kartläggning och registrering av kompetenser genomförs den kommande två-årsperioden, 2025–2026. Utredningen tar fram förslag på fortsatt färdplan och preliminära ekonomiska förutsättningar fram till och med 2028.

¹ Denna utbildning benämns från och med den 1 juli 2025 sammanhållen yrkesutbildning.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning.....	5
Syfte.....	9
Metod	10
Särskilda insatser	11
Omvärldsbevakning	12
Resultat	17
Analys och slutsatser	20

Inledning

I kommunfullmäktiges budget 2025 har förskolenämnden tilldelats i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utifrån framtagna definitioner utreda förutsättningarna för inrättande av en enhetlig yrkestitulatur i förskolan samt förbereda validerings- och kompetensutvecklingsmöjligheter för berörda medarbetare.

Inriktningen på uppdraget är att tillsammans med personalstrategiska avdelningen på stadsledningskontoret (slk/PAS) och stadsdelsförvaltningarnas förskoleavdelningar ta fram ett förslag på definition av formell utbildningsnivå för barnskötare. Vidare att utifrån den fastslagna definitionen förbereda för kartläggning och registrering av de berörda medarbetarnas formella kompetenser.

Bakgrund

Barnskötare är inte en skyddad yrkestitel och det finns inte heller någon nationell definition på yrkestitel för barnskötare. Oavsett detta är barnskötare idag den största yrkesgruppen inom förskolan och spelar en viktig roll för kvaliteten i förskolans uppdrag. Tillsammans med förskollärare ska barnskötare erbjuda varje barn en trygg omsorg där barnets behov respekteras och tillgodoses. Barnskötare ska aktivt bidra till alla barns utveckling och lärande och till arbetslagets gemensamma ansvar för att skapa en stimulerande lärandemiljö i förskolan.

En viktig utgångspunkt är att alla medarbetare ska säkras tillräcklig kompetens för det pedagogiska uppdraget. Likvärdiga förutsättningar och goda arbetsvillkor oberoende av vilken del av staden man arbetar inom utgör grunden i en god arbetsmiljö. Det är en viktig del i att vara en attraktiv arbetsgivare, samt en central del av att behålla medarbetare och ge staden goda förutsättningar för en långsiktig och strategisk kompetensförsörjning.

I dagsläget saknas en stadsövergripande bild gällande den formella kompetensen för gruppen barnskötare. För att stärka förskolans kvalitet ytterligare behöver utbildningsnivån för de med anställning som barnskötare i stadens kommunala förskolor kartläggas för att kompetensutvecklingsinsatser ska kunna planeras in utifrån de faktiska behoven.

Rapporten Förskola i Stockholm och Programmet för kompetensförsörjning i förskolan

I rapporten *Förskola i Stockholm 2023*² beskrivs att anställningsformen barnskötare är vanlig i förskolan men är ingen skyddad befattning och regleras inte i skollagen. SKR anger i Öppna jämförelser (2022) att variationen i utbildningsbakgrund bland barnskötare sannolikt är mycket stor och att utbildningskraven för anställning varierar mellan kommuner och har sett olika ut över tid. Barnskötare går därmed inte att urskilja i den nationella utbildningsstatistiken. Det går inte heller att avgöra hur stor andel av de som är anställda som barnskötare som ingår i de olika kategorierna för statistiken³. Personer som läst efter ett yrkespaket för barnskötare räknades år 2021 till kategorin ”övrig utbildning” i Skolverkets utbildningsstatistik⁴. Från 2022 års statistik omfattas dessa personer i större utsträckning av utbildningskategorin med ”viss pedagogisk utbildning” då huvudinriktningen för yrkespaketets barnskötarutbildning är barn- och fritidsprogrammet.

Av rapporten framkommer vidare att under 2023 har en kartläggning genomförts på strategisk nivå gällande grupperna ”övrig utbildning” och ”viss pedagogisk utbildning” uppdelat på stadsdelsnämnds nivå⁵. Analysen visar på stor spridning inom båda grupperna, både gällande utbildningsnivå och inriktning. Det framgår att förskoleförvaltningen har under 2023 påbörjat ett analysarbete tillsammans med stadsdelsförvaltningarna för att bättre kunna avgöra hur fortbildningsinsatser kan anpassas efter behov. En djupare analys av dessa två personalkategoriernas olika bakomliggande kompetens och utvecklingsbehov förutsätter kartläggning och bedömning på rektorsnivå.

Av *Programmet för kompetensförsörjning i förskolan*⁶ med aktivitetsplan för 2025–2026⁷ framgår att stadens förskolor står inför en gemensam utmaning med att höja utbildningsnivån inom gruppen barnskötare. Många med anställning som barnskötare, nyrekryterade såväl som erfarna, saknar formell utbildning för

² Förskola i Stockholm 2023, dnr. FÖF 2024/76

³ Utbildningskategorier enligt SCB; Gymnasial utbildning för arbete med barn, viss pedagogisk utbildning och övrig utbildning.

⁴ Nationellt yrkespaket med kurser från barn- och fritidsprogrammet utformat av Skolverket för arbete inom pedagogisk verksamhet. Grundkursen ger 900 poäng och påbyggnadskurs 400 poäng, totalt 1300 poäng.

⁵ SCB delar utbildningarna i 20 kategorier.

⁶ Program för kompetensförsörjning i förskolan i Stockholms stad (2024); dnr. FÖF 2024/59

⁷ Bilaga 7 i Verksamhetsplan 2025 för Förskolenämnden, Stadsövergripande aktivitetsplan – Förskoleförvaltningen 2025–2026, dnr. FÖF 2024/353

arbete med barn. Ökad likvärdighet avseende adekvat grundutbildning för arbete med barn ska stärka och utveckla den kompetens och erfarenhet yrkesgruppen barnskötare besitter och uppdraget kräver. Förskollärare och barnskötare kommer även fortsättningsvis att utgöra stommen i förskolans arbetslag. Det är därför av stor vikt att arbeta kontinuerligt för att säkra tillgång till en grundbemanning med rätt kompetens för uppdraget. Motivation och engagemang hos medarbetare vars kunskap tas till vara bidrar till en meningsfull utveckling i verksamheten.

En aktivitet kopplat till programmet under 2025 är att kartlägga utbildningsnivåer inom personalkategorier med viss pedagogisk utbildning och övrig pedagogisk utbildning.

Nationella utredningar och reformer

Enligt den nationella utredningen *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*⁸ är barnskötare den största yrkesgruppen i förskolan. Barnskötare är en viktig resurs i förskolan som inte omnämns i skollagen. För att betona att de som arbetar i förskolan och ansvarar för eller medverkar i undervisningen bör vara förskollärare eller barnskötare föreslår utredningen att skollagen förtydligas. Enligt utredningen ska det med barnskötare i lagen avses den som har genomgått utbildning i gymnasieskolan för arbete med barn eller annan motsvarande utbildning. Personalen bör även ha goda kunskaper i svenska och andraspråksutveckling. Av utredningen framkommer att över hälften av de som arbetar i förskolan har befattningen barnskötare, men bara 18 procent av de anställda 2019 har slutfört en gymnasial utbildning för arbete med barn.

Denna statliga utredning slår fast att det inte finns någon nationell reglering av vad som ska ingå i en barnskötarutbildning, vilket har lett till att olika kortare och ibland otillräckliga utbildningsinsatser genomförs för att möjliggöra att arbetslösa slussas in i barnskötaryrket. För att uppnå en ökad likformighet i barnskötarutbildningarna samt stärka och tydliggöra barnskötarnas kompetens föreslår utredningen att det införs ett enhetligt innehåll för utbildning till barnskötare som ska gälla inom såväl gymnasieskolans barn- och fritidsprogram som motsvarande utbildningar inom kommunal vuxenutbildning. I utredningen föreslås även en översyn av barnskötarutbildningarnas omfattning, innehåll och kvalitet. Detta för att anpassa utbildningarna till de kunskaper som behövs i barnskötaryrket i dag till exempel när det gäller barns språkutveckling och andraspråksutveckling i svenska.

⁸ SOU 2020 67

Skolverket har enligt myndighetens regleringsbrev för budgetåret 2024 i uppdrag att i enlighet med betänkandet *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska* se över och föreslå förändringar i barn- och fritidsprogrammets inriktning pedagogiskt och socialt arbete för att säkerställa en mer ändamålsenlig utbildning till barnskötare. Med en ändamålsenlig utbildning stärks och tydliggörs vilken kompetens eleven har efter fullföljd gymnasieutbildning.

Skolverket lämnar i regeringsredovisning⁹ beskrivning av genomförda och planerade förändringar inom den nuvarande programstrukturen för barn- och fritidsprogrammet och utbildningen till barnskötare samt den sammanhållna yrkesutbildningen till barnskötare inom kommunal vuxenutbildning.

Av redovisningen framgår att ämnet *språk- och kunskapsutveckling i förskolan och fritidshemmet* behandlar språk- och kunskapsutvecklande aktiviteter och arbetssätt. Ämnet är tänkt att erbjudas inom programfördjupningen och föreslås ingå i all utbildning till barnskötare på gymnasial nivå. Därför planeras ämnet att finnas i Skolverkets exempel på yrkesutgång mot barnskötare och i den sammanhållna yrkesutbildningen mot barnskötare inom komvux. Skolverket bedömer att förslaget till det nya ämnet ligger väl i linje med det som anförs i betänkandet *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska* om att fler förskollärare och barnskötare behöver ha bättre kompetens om barns språkutveckling i svenska.

Ämnesbetygsreformen Gy25¹⁰ innebär att dagens kursutformade system inom komvux på gymnasial nivå och som anpassad utbildning på gymnasial nivå ersätts av ämnen som består av en eller flera nivåer. Det medför att nuvarande kursutformade yrkespaket kommer att ersättas med yrkespaket som består av ämnen eller nivåer i ämnen. Ämnen, examensmål, programmål och programstrukturer uppdateras för att passa framtidens studier och yrkesliv.

Barnskötarutbildningar

Yrkesutbildning till barnskötare finns i gymnasieskolan, komvux och inom folkbildningen. Det finns stor variation i utbildningarna,

⁹ Redovisning avseende förslag till förändringar i barn- och fritidsprogrammet enligt regeringsuppdrag U2023/01741 och U2024/01246

¹⁰ Ämnesbetygsreformen Gy25 är en förändring av betygssystemet i den svenska gymnasieskolan och vuxenutbildningen, som träder i kraft den 1 juli 2025. Den innebär att dagens kursbetyg ersätts med ämnesbetyg och att elever bedöms utifrån sina samlade kunskaper i ett ämne i stället för i enskilda kurser.

vilket gör att de som kommer ut i arbetslivet har olika kompetens med sig in i yrket. En utmaning är att många som läser till barnskötare inom komvux inte har tillräckliga förkunskaper i svenska för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Sammanhållen yrkesutbildning är det reglerade begreppet i skollagen och förordningen om vuxenutbildning men dessa utbildningar kallas även för yrkespaket¹¹. Kurser som är relevanta för ett yrkesområde kan kombineras till en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Utbildningen kan utformas som en nationell sammanhållen yrkesutbildning eller vara utformad av en huvudman. Skolverket får med de nya bestämmelserna meddela föreskrifter om vilka sammanhållna yrkesutbildningar som ska vara nationella och vilka kurser som ska ingå i dem. Det införs även ett krav på arbetsplatsförlagt lärande (apl), där en del av utbildningen i en sammanhållen yrkesutbildning ska genomföras som apl.

Förändringarna medför att det från 2025 kommer att finnas en ny begreppsbild med olika varianter av yrkespaket att förhålla sig till; nationella sammanhållna yrkesutbildningar (nationella yrkespaket) fastställda i föreskrift, exempel på sammanhållna yrkesutbildningar (yrkespaket) från Skolverket samt regionala eller lokala sammanhållna yrkesutbildningar (yrkespaket).

Fram till dess har yrkespaketen/utbildningarna till barnskötare och elevassistent varit uppbyggda med en gemensam basutbildning och sedan påbyggnadsutbildningar, antingen mot barnskötare eller mot elevassistent. De nya yrkespaketen är separata och inriktade antingen mot barnskötare eller mot elevassistent.

Syfte

Denna utredning syftar till att ta fram en definition på formell utbildningsnivå för att bli anställd med befattningen barnskötare i Stockholms stads kommunala förskolor.

Utredningen syftar vidare till att utifrån den fastslagna definitionen förbereda för kompetenskartläggning och registrering av

¹¹ Nationellt yrkespaket barnskötare med kurser från barn- och fritidsprogrammet utformat av Skolverket för arbete inom pedagogisk verksamhet, 1300 poäng, byter namn till sammanhållen yrkesutbildning till barnskötare från och med höstterminen 2025.

barnskötares utbildningsbakgrund genom utveckling och implementering av kompetensmodulen i Winlas, stadens verktyg för kompetenskartläggning¹². Kartläggning och registrering av utbildningsnivån görs i syfte att kunna anpassa kommande kompetensutvecklingsinsatser efter faktiska behov och därigenom rikta resurser rätt med utgångspunkt i det som framkommer efter genomförd kartläggning.

Utredningens syfte är även att bidra till att uppvärdera barnskötaryrket genom att fastställa utbildningsnivå samt säkra kvaliteten i förskolan på lång sikt och därigenom bidra till en trygg och säker förskola för barnen.

Metod

Förskoleförvaltningens uppdragsplanering har legat till grund för genomförande av utredningen. Den anger bakgrund till uppdraget, ramar och avgränsningar samt planerade aktiviteter med tidplan. Uppdraget avgränsas till att omfatta annan personal i arbetslaget (förutom legitimerade förskollärare) i egen regi som medverkar i undervisningen i förskolan generellt samt barnskötare specifikt inom gällande lagar och kollektivavtal.

Initialt i utredningen genomfördes en informationsinsamling om liknande utredningar inom staden samt omvärldsbevakning i andra kommuner och nationellt. Tidigare genomförda kartläggningar och analyser samt framtagna rapporter och program inom förvaltningen och i staden har utgjort ett utgångsläge för utredningen.

Uppdragsplanering presenterades för slk/PAS och stadsdelsförvaltningarnas skol- och HR chefer samt i forumet för förvaltningens fackliga samverkan. För att tillföra viktiga aspekter till utredningen initierades samverkan med arbetsmarknadsförvaltningens avdelningar för Antagning och stöd samt Kompetensförsörjning och utveckling.

I dialog med slk/PAS och skolcheferna arbetades en definition på formell utbildningsnivå för barnskötare fram. Skolcheferna, som är närmast verksamheten, tillfrågades om deras bedömning av verksamhetens förutsättningar och behov av inrättande av en

¹² En ny webbaserad kompetensmodul har införts i Winlas. Systemstödet för registrering och uppföljning av formell utbildning utgör därmed ett stöd som främjar en enhetlig och kvalitativ hantering och uppföljning av medarbetares formella utbildning.

enhetlig yrkestitulatur i förskolan. De långsiktiga effekterna av införandet kopplat till en strategiskt hållbar kompetensförsörjning identifierades som ett viktigt utgångsläge.

Inom utredningen togs sedan förslag på plan för genomförande av kartläggning och registrering av kompetenser fram för den kommande två-årsperioden, 2025–2026. Förslag på fortsatt färdplan och preliminära ekonomiska förutsättningar togs sedan fram till och med 2028. Slutligen sammanställdes och analyserades insamlade underlag och data i relation till de avgränsningar och intentioner som uppdraget innefattar. Grundat på resultatet i utredningen togs också förslag till fortsatt utredning utifrån ett identifierat område fram.

Utredningens utgångspunkter

Den långsiktiga planeringen för kompetensförsörjning förutsätter att det ska vara möjligt att ta fram statistikunderlag samt underlag för kommande behov av kompetensutvecklingsinsatser. I personalplanering/strategisk kompetensförsörjning ska rektorerna kunna bygga på arbetslagets hela kompetens i syfte att säkra barnrättsperspektivet och skapa en trygg och säker förskola. Det är angeläget att säkra tillräcklig kompetens hos alla medarbetare. Kompetensmodulen i Winlas förväntas bidra till att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbar och strategisk kompetensförsörjning.

Särskilda insatser

Förskoleförvaltningen genomför särskilda insatser som stöd för förskolornas arbete med kompetensförsörjning. Här nedan redovisas två exempel på insatser med fokus på att öka kompetensen hos barnskötarna i stadens förskolor.

För medarbetare med befattningen barnskötare i stadens kommunala såväl som fristående förskolor som saknar grundutbildning erbjuds sedan 2005 en gymnasial yrkesutbildning till barnskötare. Utbildningen genomförs inom ramen för befintlig anställning och förskolorna erbjuds vikarieersättning. Det är en ettårig utbildning vid Midsommarkransens gymnasium som omfattar 1 300 gymnasiepoäng och följer Skolverkets nationella

yrkespaket för arbete med barn i förskola. Yrkespaketet är dock inte utformat för att ge en gymnasieexamen¹³.

Våren 2024 slutförde 47 elever grundutbildningen på Midsommarkransens gymnasiala yrkesutbildning. De 60 platser som fanns tillgängliga vid läsårets start kunde inte fyllas. Hösten 2024 påbörjade 44 deltagare utbildningen som slutförs våren 2025. De två kurserna med 30 platser i vardera var fullbokade men med kort varsel i veckorna innan kursstart inkom fler avbokningar. Det skäl som oftast uppgavs var att medarbetare inte kunde vara frånvarande från arbetslaget en dag i veckan under två terminer.

Utöver grundutbildning till barnskötare på Midsommarkransen planeras för pilotprojektet *Förskolan som språkutvecklande arbetsplats* i samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen. Utbildningen har fokus på kompetenshöjande insatser på yrkessvenska för barnskötare och förskollärare. I höst planeras för ett samarbete med två förskolor i Skärholmen där samtliga medarbetare på respektive förskola deltar. Förskoleförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen har tagit fram ett kursupplägg inspirerat av andra, i staden, pågående projekt som visar på vikten av arbetsplatsens gemensamma engagemang för att utbildningsinsatser ska få en hållbar effekt i praktiken. Det gäller såväl satsningar på yrkessvenska som andra kompetenshöjande utbildningsinsatser.

Omvärldsbevakning

Denna utredning har inhämtat information från andra förvaltningar och kommuner om hur frågan om enhetlig yrkestitulatur hanterats. Både inom äldre- och socialnämnderna samt i andra storstäder har arbetet med att höja utbildningsnivån för olika yrkesgrupper pågått sedan flera år och definition på enhetlig yrkestitulatur har tagits fram för olika välfärdsyrken inom äldreomsorgen och socialtjänsten samt inom förskolan.

Yrkestitulatur i andra förvaltningar

Inom äldreomsorgen finns yrkestitlarna undersköterska och vårdbiträde. För den sistnämnda yrkesgruppen har utbildningsnivån fastställts till 800 gymnasiepoäng. Enligt stadens definition ska

¹³ Skolverkets nationella yrkespaket är förslag på innehåll för sammanhållna yrkesutbildningar som motsvarar kompetenskraven på nationell nivå för olika yrkesområden. Med gymnasieexamen menas 2500 godkända poäng.

lägsta språkliga nivå för vårdbiträde ligga på SVA 1 (svenska som andraspråk)¹⁴.

Undersköterska är en så kallad skyddad yrkestitel (en nationell benämning) sedan den 1 juli 2023. Det innebär att den som vill kalla sig undersköterska måste ansöka om ett särskilt yrkesbevis från Socialstyrelsen. Det gör man under en övergångsperiod på tio år. För att få den skyddade yrkestiteln måste man ha genomgått en vård- och omsorgsutbildning enligt en nationell standard, 1500 gymnasiepoäng. Arbetsgivaren ska intyga att medarbetare har de kunskaper i det svenska språket som krävs för att de ska klara av jobbet. Det nationella kravet på språkkunskaper är satt på nivå svenska 1¹⁵.

De medarbetare som hade anställning som undersköterska den 1 juli 2023 och som inte uppfyller kraven för utbildningsnivån får behålla sin yrkestitel under övergångsperioden på tio år. De ska sen under denna period utbilda sig så att de uppnår de ställda kraven på utbildningsnivån. De medarbetare som efter övergångsperioden inte uppfyller utbildningskraven kommer att ha kvar sin anställning men inriktningen är att de får då utföra mer differentierade arbetsuppgifter; i stället för omsorgsuppdrag mer inriktning på serviceuppgifter.

Under övergångsperioden får respektive rekryterande chef göra en bedömning om att anställa personer som inte uppfyller kraven på undersköterska. I bedömningen ska hänsyn tas till om personen är motiverad och har grundläggande kunskaper som möjliggör att personen relativt enkelt kan komma upp till den krävda utbildningsnivån. Det kan antas att kommande arbetskraftsbrist de kommande tio åren kommer att bidra till att personer som inte fyller kraven på utbildningsnivån för undersköterska kommer att behöva anställas och då är ett viktigt utgångsläge att det finns förutsättningar att inom en rimlig tid uppnå kompetenskraven.

Äldreförvaltningen har ett pågående EFS-projekt¹⁶
Kompetensutveckling i äldreomsorgen som pågår i tre stadsdelsnämnder sedan september 2023 och fram till september

¹⁴ SVA 1 är för elever med annat modersmål än svenska och som behöver extra stöd i språkutvecklingen.

¹⁵ Svenska 1 är för elever med svenska som modersmål.

¹⁶ Svenska EFS-rådet är myndigheten som förvaltar den Europeiska socialfonden och driver utveckling och innovation för en inkluderande arbetsmarknad. Myndigheten har funnits sedan år 2000 och finns under Arbetsmarknadsdepartementet. Myndigheten har regeringens uppdrag att stärka den enskildes ställning på arbetsmarknaden.

2026. Projektet syftar till att ta fram en utbildningsmodell för att möta utbildningsbehoven inom äldreomsorgen. Inom projektet ska medarbetare komma upp till nivå svenska 1. Det har visat sig att den språkliga nivån har varit en utmaning, då flertalet medarbetare har legat på SFI-nivå. Utöver den språkliga nivån finns även andra utmaningar som påverkar utfallet av utbildningen. Syftet med projektet är att koppla samman språkinläring med arbetsplatsen och därmed är språkutvecklande arbetsplats en viktig del för inläring och tillämpning av språk. Det krävs en fördjupad kartläggning av individerna, det finns ett behov av att se bakom den formella utbildningen, som inte alltid är en garant för att det fungerar i praktiken.

Socialnämnden fick i stadens budget för 2022 i uppdrag att samordna och leda stadens arbete i enlighet med färdplan för enhetlig yrkestitulatur inom LSS verksamheter. Det förekom många olika titlar inom LSS, men den allra vanligaste var vårdare (cirka 1 450 hade år 2022 befattningen vårdare).

Resultat av detta arbete var nya tre titlar; stödpedagog (eftergymnasial utbildning), stödassistent (gymnasial utbildning) och stödbiträde (används vid nyrekrytering för de som inte når upp till kraven). Den som hade befattningen vårdare fick behålla denna, men titeln låses så att inga nyanställda kan få den befattningen. Byte av befattning från vårdare sker på frivillig bas för de som uppnår kraven på de nya titlarna.

Yrkestitulatur för barnskötare i andra kommuner

Kompetensförstärkning förskola är ett projekt som har drivits av Göteborgsregionen med finansiering från Europeiska socialfonden mellan mars 2020 och december 2022¹⁷. 12 av Göteborgsregionens 13 medlemskommuner har deltagit. Syftet har varit att ta fram effektiva strukturer för utbildning av förskolepersonal.

Inom projektet har en ytterligare yrkestitel tagits fram, utöver förskollärare och barnskötare. Av regionens 13 kommuner hade åtta infört befattningen förskoleassistent fram till och med hösten 2021. Befattningen är till för den som saknar barnskötar- eller förskolläraryt utbildning eller annan pedagogisk högskoleutbildning. Förskoleassistenten är en del av förskolornas arbetslag och arbetar på förskolan utifrån förskolans läroplan. Fokus ligger främst på det

¹⁷ Förskoleassistent – från idé till införande. Rapport framtagen inom ESF-projektet. BROS om framtagandet och införandet av en ny befattning för förskolan i Göteborgsregionen. Göteborgsregionen 2021, Utbildningsavdelningen.

praktiska omsorgsarbetet, men arbetsfördelning och arbetsuppgifter kan variera, beroende på förskoleavdelningens behov och sammansättningen av arbetslaget.

Enligt befattningsbeskrivningen kräver en tjänst som förskoleassistent, oavsett om det gäller en tillfällig eller en fast anställning, att personen i fråga ska ha minst nioårig grundskoleutbildning eller motsvarande och kunna kommunicera på svenska i tal och skrift. En ambition inom Göteborgsregionen är också att en tillsvidareanställning som förskoleassistent ska kräva en utbildning eller validerade kompetenser motsvarande ett kurspaket på minst 500 verksamhetspoäng från komvux. Dessa 500 poäng är en del av den större barnskötarutbildningen, som i Göteborgsregionen normalt sett uppgår till 1300 poäng.¹⁸

En viktig princip för förskoleassistentbefattningen är också att den ska vara en väg in i förskolan för personer som anses ha möjligheter att utvecklas och få utökat ansvar. De som saknar tillräcklig utbildning och kompetens ska erbjudas att i ett första steg studera kurspaketet till förskoleassistent och sedan ha möjlighet att studera vidare till barnskötare inom vuxenutbildningen. Ambitionen inom Göteborgsregionen är att alla som är anställda som förskoleassistent ska vidareutbildas och/eller valideras till barnskötare. Den som saknar rätt utbildning eller kompetenser kan erbjudas en tidsbegränsad anställning som förskoleassistent (även om de flesta kommuner söker inte förskoleassistenter utan endast använder titeln för redan anställd personal).

En valideringsmodell för att ta vara på personalens befintliga kunskaper har tagits fram och utbildningar genomförs i enlighet med denna modell¹⁹. Efter en genomgången validering kompletterar deltagarna med en utbildning till förskoleassistent eller barnskötare.

Det långsiktiga målet är att befattningen förskoleassistent inte ska finnas kvar. När befattningen infördes 2018 var utgångsläget att få in mer personal till förskolan. Nu när barnantalet sjunker är läget ett annat. I dagsläget har efterfrågan att utbilda sig från förskoleassistent till barnskötare ökat och en betydande andel av förskoleassistenterna slussas över till stadens bemanningsenhet för förskolan. Dessa assistenter fungerar som vikarier på utvalda

¹⁸ I Göteborgs stad tillkommer kurs i svenska 1 på 100 gymnasiepoäng.

¹⁹ Validering och utbildning av förskolepersonal – Lärande utvärdering av ESF-projektet Kompetensförstärkning förskola. Göteborgsregionen 2022, FoU Väst.

förskolor. Krav på utbildning på 500 poäng till förskoleassistent kommer eventuellt tas bort.²⁰

I Malmö finns titeln barnskötare för all annan personal utöver legitimerade förskollärare och pedagoger med inriktning förskola²¹. Det finns ett förslag framtaget att införa en ytterligare yrkestitel för de medarbetare som inte når upp till den formella utbildningsnivån för barnskötare²². Bakgrunden till detta är den tidigare personalsituationen med brist på utbildade förskollärare och barnskötare. I dagsläget kvarstår inte denna brist i samma omfattning men då många som inte har barnskötarutbildning tidigare fått anställning som barnskötare behöver åtgärder vidtas för att höja kompetensen och därigenom kvaliteten i undervisningen.

Den yrkestitel som finns på förslag att införas är förskolebiträde. Utgångsläget är att det inte kommer att aktivt annonseras efter förskolebiträden och anställningstiden kommer att begränsas sammanlagt till 300 dagar för dessa anställningar. Kravet att kunna få en tidsbegränsad anställning som förskolebiträde är att man ska ha gymnasiekompetens, det vill säga godkända betyg i de gymnasiegemensamma ämnena (högskolebehörighet). Det finns en framtagen uppdragsbeskrivning för denna grupp och av den framgår att de huvudsakliga arbetsuppgifterna innebär fokus på det praktiska omsorgsarbetet. Det som återstår är införandet av en bemanningskod för att kunna anställa medarbetare som förskolebiträde.

Malmö har sedan en lång tid tillbaka genomfört en uppdragsutbildning för utbildade barnskötare på Komvux på 1200 gymnasiepoäng. Denna satsning planeras i dagsläget fortgå för de medarbetare som inte når upp till de formella kraven på barnskötarutbildning. Vid ett eventuellt införande av en skyddad (nationell) yrkestitel för barnskötare är det inte säkert att utbildningen på 1200 poäng når upp till de krav som kan komma att ställas på utbildningsnivån. Det skulle innebära en utmaning då dessa medarbetare inte skulle ha tillräcklig formell kompetens. Ett arbete som behöver göras inom förskolorna i Malmö stad som förberedelse för ett eventuellt införande av en skyddad yrkestitel för

²⁰ Detta framkommer i ett digitalt samtal med representanter från Förskoleförvaltningen i Göteborgs stad den 10 mars 2025.

²¹ Medarbetare med en annan högskoleutbildning på minst 120 hp där pedagogik ingår.

²² Detta framkommer i ett digitalt samtal med en representant från Förskoleförvaltningen i Malmö stad den 26 mars 2025.

barnskötare är kartläggning av kompetensnivån för varje medarbetare med anställning som barnskötare.

Resultat

Utredningen har tagit fram ett förslag på definition av formell utbildningsnivå för barnskötare. Den framtagna definitionen är framåtsyftande och utgör en kravprofil vid framtida rekryteringar av barnskötare. Löpande vid nyanställning ges titeln barnskötare till medarbetare som når upp till kompetenskraven utifrån den fastslagna definitionen. Den ettåriga utbildningen vid Midsommarkransens gymnasium som omfattat 1300 gymnasiepoäng i enlighet med Skolverkets nationella yrkespaket för arbete med barn inkluderas i definitionen²³. De som idag är anställda som barnskötare i stadens kommunala förskolor behåller sin nuvarande befattning.

Förslag på definition av formell utbildning för att erhålla titeln barnskötare i Stockholms stads kommunala förskolor:

- Gymnasial utbildning för arbete med barn, barn- och fritidsprogrammet eller motsvarande kurser inom kommunal vuxenutbildning med utfärdat examensbevis, eller sammanhållen yrkesutbildning till barnskötare.
- Övrig gymnasial utbildning med utfärdat examensbevis i kombination med sammanhållen yrkesutbildning till barnskötare.

Förslag på plan för genomförande

Antal medarbetare som har en tillsvidareanställning som barnskötare i mars 2025 är 3936. Utöver dessa medarbetare tillkommer 470 barnskötare med visstidsanställning. Enligt SCB:s utbildningsstatistik för 2024²⁴ har 67 % av tillsvidareanställda barnskötare i stadens kommunala förskolor och skolor gymnasial utbildning; varav 49 % med inriktning mot barn och ungdom. Totalt 24 % har eftergymnasial utbildning och 8 % förgymnasial utbildning. Av de som har eftergymnasial utbildning har en tredjedel en inriktning mot pedagogik.

²³ Denna utbildning benämns från och med den 1 juli 2025 sammanhållen yrkesutbildning.

²⁴ Utbildningsstatistiken har viss eftersläpning vilket gör att den speglar inrapporterade uppgifter per vårterminen 2023. Statistiken visar den högsta utbildning en medarbetare har, vilket till exempel innebär att en medarbetare med högskoleutbildning kan ha en gymnasieutbildning med inriktning mot barn och unga, men det framkommer inte i statistiken då det är högskoleutbildningen som registrerats.

Det är i nuläget, utifrån ovanstående statistik och innan kompetenskartläggning har genomförts, svårt att med säkerhet uttala sig om kommande behov av validering och kompetensutvecklingsinsatser. Därmed föreslår utredningen att som ett första steg genomförs kartläggning och registrering av kompetenser den kommande två-årsperioden, 2025–2026. Sedan föreslås arbetet fortsätta med validering och kompetensutvecklingsinsatser utifrån faktiska behov efter genomförd kartläggning med start 2026 och fram till och med 2028.

2025

- Framtagande av förslag till definition på formell utbildningsnivå för barnskötare.
Förskoleförvaltningen i samverkan med stadsledningskontoret och stadsdelsförvaltningarna.
- Förberedelse för kartläggning av berörda medarbetares utbildningsnivå; genomgång av personalakterna som ett första steg i kartläggningsarbetet. Där det saknas betyg/intyg ska dessa begäras in. Förberedelse för registrering av kompetenser i Winlas.
Stadsdelsförvaltningarna/rektorererna genomför kartläggning och registrering.
- Kompetensutvecklingsinsats; barnskötarutbildning på Midsommarkransens gymnasium enligt tidigare planering. Start på hösten med 60 platser (med en fördelning på 40 platser för kommunala förskolor och 20 platser för fristående förskolor).
Förskoleförvaltningen i samverkan med Midsommarkransens gymnasium och stadsdelsförvaltningarna.

2026

- Utformning av kriterier/stödmaterial för bedömning av kompetenser. Bedömningen kommer att kunna göras i de flesta fall av rektor. Vid mer komplexa fall kan det finnas behov av studie- och yrkesvägledarkompetens för kvalitets- och rättssäkra bedömningar.
Förskoleförvaltningen i samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna och stadsledningskontoret.
- Fortsatt kartläggning och registrering av kompetenser.
Arbetsmarknadsförvaltningen stöttar upp med studie- och yrkesvägledarkompetens vid behov.
- Framtagande av modell för validering. Modellen syftar till att ta vara på medarbetarnas befintliga kunskaper och utifrån det planera för att utbildningar genomförs i enlighet med modellen.
Förskoleförvaltningen i samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna och stadsledningskontoret.

- Förberedelse för och uppstart av validering och kompetensutvecklingsinsatser. Som en del i detta tas vid avsaknad av formell utbildning enligt fastslagen definition en individuell utvecklingsplan för validering och/eller kompetensutveckling fram²⁵. Utöver de individuella planerna kommer det att behövs fördjupade samtal med varje medarbetare. Detta sker i den ordinarie processen i samband med medarbetarsamtalet. Behov av validering och kompetensutvecklingsinsatser kommer att variera för olika medarbetare från kortare punktinsatser²⁶ till längre utbildningar.
Stadsdelsförvaltningarna/rektorerne ansvarar.
- Kompetensutvecklingsinsats; barnskötarutbildning på Midsommarkransens gymnasium. Genomförd kartläggning kommer att ge en riktning för det kommande behovet av utbildningsplatser. Eventuellt kan platsantalet behöva skalas ned.
- Utredning om förutsättningar för eventuellt införande av en tredje yrkestitelplan, *se under avsnittet Analys och slutsatser.*
Förskoleförvaltningen i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och stadsledningskontoret.

2027–2028

- Fortsatt validering och kompetensutvecklingsinsatser.
- Barnskötarutbildning på Midsommarkransens gymnasium.

Preliminära ekonomiska förutsättningar

Kartläggning och registrering av kompetenser kan komma att kräva utökade ekonomiska och personella resurser. Personalakterna behöver gås igenom för alla närmare 4000 medarbetare med tillsvidareanställning (i första hand) som barnskötare och det är ett omfattande arbete som tar både tid och resurser i anspråk.

Utredningens förslag är att förskolenämnden fortsatt bär kostnaderna för kompetensutvecklingsinsatsen för barnskötarutbildningen på Midsommarkransens gymnasium samt andra stadsövergripande kompetensutvecklingsinsatser. Utredningens förslag är även att förskolenämnden ansvarar för framtagande av stödmaterial och valideringsmodell.

Förslaget är vidare att stadsdelsnämnderna ansvarar för insatserna med studie- och yrkesvägledare samt för validering. Hur stor andel av bedömningarna som kommer att behöva stöd av studie- och yrkesvägledarkompetens går inte att uttala sig om i dagsläget förrän

²⁵ De som idag är anställda som barnskötare i stadens kommunala förskolor behåller sin nuvarande befattning.

²⁶ Exempelvis särskild prövning som görs på Komvux och som innebär en möjlighet att få betyg genom ett skriftligt eller muntligt prov i ett visst ämne.

kartläggningen har genomförts; detsamma gäller omfattningen av valideringsinsatserna. Dessa insatser kan eventuellt medföra något utökade kostnader för kompetensförsörjningen.

Analys och slutsatser

Barnskötare är den största yrkesgruppen i förskolan och spelar en viktig roll för barnens trygghet, omsorg och sociala utveckling. Den här utredningen visar att gemensamt med andra förvaltningar inom staden och med övriga storstäder är att den generella kompetensnivån i välfärdsyrken behöver höjas. Det är ett långsiktigt och strategiskt arbete. Även arbete med språkkompetenser och därigenom för uppdraget tillräckliga kunskaper i det svenska språket träder fram som en viktig faktor. Tillräckliga språkkunskaper är avgörande för att medarbetare ska kunna tillgodogöra sig den formella utbildningen.

I arbetet för likvärdig kvalitet i undervisningen behöver inflödet av utbildad personal som tillsvidareanställs in till förskolan stoppas. I de fall det finns behov av tidsbegränsade anställningar, det vill säga behov av att rekrytera medarbetare utan tillräcklig kompetens är det viktigt att det finns en plan för hur tillräcklig utbildningsnivå kan uppnås.

Barnskötare är inte en skyddad yrkestitel men redan år 2020 skrevs det fram krav på formell utbildningsnivå för barnskötare i den nationella utredningen *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*. Även ämnesbetygsreformen GY25, som träder i kraft i juli detta år, är i linje med att skapa mer likvärdiga och ändamålsenliga förutsättningar för barnskötarnas utbildningsnivå och därigenom förskolans undervisningsuppdrag.

Ett behov utifrån verksamhetens förutsättningar som lyfts av skolcheferna är behovet av en bredare rekryteringsbas. Det handlar om att attrahera unga personer med högskolebehörighet, som inte uppfyller de formella kompetenskraven för barnskötare. De är personer som inte annars skulle söka sig till förskolan men som kanske, om de erbjuds en väg in, väljer att stanna kvar i verksamheten. De här personerna antas ha förutsättningar för att inom en relativt kort tid uppnå den kompetensnivå som krävs för att utbilda sig till barnskötare eller vidare till förskollärare.

Ett förslag till nästa steg, efter genomfört kartläggning och registrering av barnskötarens kompetenser, är att utreda förutsättningar för införande av en tredje yrkestitel för personer utan

utbildning eller med annan utbildning än den som anges i den fastslagna definitionen. Detta utifrån verksamhetens behov, så som det beskrivs här ovan. Befattningsbeskrivningar blir en viktig fråga i detta sammanhang, det vill säga om differentierade arbetsuppgifter skulle vara möjliga att införa. Det handlar om arbetets innehåll, vilka arbetsuppgifter kan/skulle en utbildad medarbetare genomföra och på vilket sätt skulle arbetsuppgifterna skilja sig från den utbildade barnskötares arbetsuppgifter.

Införandet av en tredje yrkestitel skulle kunna innebära att eventuella inlåsnings effekter uteblir och att en bredare rekryteringsbas av kompetenta framtida medarbetare möjliggörs. En möjlig ingång skulle kunna vara att de medarbetare som inte har en formell utbildning skulle utföra en del av barnskötaruppdraget med fokus på praktiskt omsorgsarbete, det vill säga arbetsuppgifter av mer servicekaraktär. Det skulle frigöra tid för utbildade barnskötare och legitimerade förskollärare att fokusera på det pedagogiska uppdraget.

Ett eventuellt införande av en tredje yrkestitel behöver dock sättas i relation till att den förväntade effekten av kompetenshöjningen fördröjs eller rent utav uteblir. Ökad kvalitet och likvärdighet i undervisningen i förskolan förutsätter att utbildningsnivån höjs. För strategisk och långsiktigt hållbar kompetensförsörjning spelar barnskötares formella kompetens en viktig roll.

Det går i dagsläget inte, förrän kartläggning och registrering av kompetenser har genomförts, att uttala sig om behov av validering. Denna utredning ger inte heller svar på vilka utbildningsnivåer det ska valideras mot. Hur valideringsmodellen ska utformas, vilka delar den ska innehålla, behöver utredas vidare. Bland annat på vilket sätt arbetslivserfarenhet ska beaktas i valideringsprocessen. Om det exempelvis kan vara möjligt att genom arbetsprov i verksamheten få validera sin kompetens upp till den formella utbildningsnivån. I modellen behöver olika nivåer/steg för validering tas fram likväl som en plan för hur en övergång från utbildad till utbildad barnskötare går till. Det behöver även finnas en planering för de medarbetare som inte når upp till kompetenskraven för titeln barnskötare utifrån den fastslagna definitionen.

Den bild som framträder tydligt är att det kommer att krävas fortsatta prioriteringar i verksamheten för att eventuellt validera kompetens och skicka medarbetare på olika utbildningar då många kompetensutvecklingsinsatser pågår parallellt. Att alla 60

utbildningsplatserna vid Midsommarkransens-gymnasium inte kunde fyllas hösten 2024 (och även vid tidigare utbildningstillfällen) kan indikera på att verksamheten har bristande kapacitet att nyttja erbjudanden om pågående utbildningsinsatser. Prioriteringar gällande barnskötarnas formella kompetens kommer dock att vara nödvändiga om långsiktiga positiva effekter i verksamheten ska kunna uppnås. När nu barnkullarna minskar de närmaste åren kan de antas finnas relativt goda förutsättningar för att kompetensutveckla och stärka organisationen långsiktigt.

Sammanfattning av förslag till färdplan för genomförande

Augusti 2025

Beslut i förskolnämnden om:

- Definition av formell utbildningsnivå för barnskötare
- Färdplan/inriktning för fortsatt arbete

2025–2026

- Kartläggning och registrering av kompetenser
- Barnskötarutbildning på Midsommarkransens gymnasium

2026

- Utformning av kriterier/stödmaterial för bedömning av kompetenser och framtagande av modell för validering
- Förberedelse för och uppstart av validering och kompetensutvecklingsinsatser
- Utredning om förutsättningar för eventuellt införande av en tredje yrkestitel

2027–2028

- Fortsatt validering och kompetensutvecklingsinsatser
- Barnskötarutbildning på Midsommarkransens gymnasium